

Oponentský posudek diplomové práce :

Veronika POLÁKOVÁ

Název práce: Cribra orbitalia – frekvence a koincidence s jinými stopami nemocí na skeletu. Středověké nálezy z území Čech.

Oponoval : Doc. Dr. Jaroslav Brůžek, CSc, PhD

1. CÍL PRÁCE A JEHO SPLNĚNÍ:

Práce má za úkol vyhodnotit častost výskytu cribra orbitalia na pohřebišti Oškobrň z hlediska současných názorů na původ těchto změn, vztahu k jiným patologickým známkám na kostře a v neposlední řadě porovnat výskyt s jinými soubory koster. Autorka spočetla výskyt cribra v studovaném souboru a zjištěnou frekvenci přesahující 54 % považuje za vyšší ve srovnání s údaji z jiných populací. Je nutno vzít v potaz skutečnost, která je Veronice Polákové známa, že bez mikroskopického hodnocení neumožňuje vizuální makroskopická analýza nalézt vztah k jiným patologickým projevům na kostře a z tohoto hlediska je stále nutno cribra orbitalia považovat za nespecifický projev patogenních změn stropu očnice. I přes fakt, že závěr je nazýván souhrnem je možno konstatovat, že DP rámcově splnila úkoly, které si předsevzala.

2. OBSAHOVÉ ZPRACOVÁNÍ :

Cribra orbitalia, jak uvádí řada autorů, jsou patologickým projevem na kostře, který je jedním z nejčastěji hodnoceným v bioarcheologii. Vzhledem k této skutečnosti je téma DP jedním z klasických témat, pokud jde o hodnocení projevu, a mohlo by být i obtížným, kdyby byl aplikován zcela nový přístup. Diplomová práce se opírá o rozsáhlou bibliografii, která je rovněž velmi aktuální. Autorka učinila několik pokusů syntetizovat informace v podobě tabelárních přehledů, což je bezesporu kladem. Udává i řadu metod hodnocení, navržených různými autory. Klasifikační snahy nejsou podrobeny takové kritice, z které by vyplynula vhodnost či nevhodnost té či oné metody. Samotné hodnocení užitá autorkou využívá jednoduchých klasifikačních schémat, což považuji za správné, neboť tak minimalizuje subjektivitu hodnocení a usnadňuje statistické zpracování. Výsledky jsou prezentovány přehledným způsobem v podobě histogramů a frekvence výskytu cribra jsou testovány vhodnými statistickými nástroji.

3. FORMÁLNÍ ÚPRAVA (*jazykový projev, správnost citace a odkazů na literaturu, grafická úprava, přehlednost členění kapitol, kvalita tabulek, grafů a příloh apod.*):

Diplomová práce je napsána na 70 stránkách rukopisu a z formálního hlediska jí nelze nic zásadního vytknout (s výjimkou záměny pojmu souhrn a závěr).

4. STRUČNÝ KOMENTÁŘ HODNOTITELE:

Celkový dojem z DP je však rozpačitý. Beru-li v potaz všechny aspekty, vyvolává u mne více otázek, než je počet těch, na které přinesla či se na ně snažila odpověď přinést. Největším kladem je samotná produkce dat. Teprve shromážděním informací o frekvenci cribra orbitalia v různých souborech hodnocených však stejnou metodou lze dospět k syntetickým informacím o vztahu k životním podmínkám populací minulosti určitého regionu či chronologického období. Pro debutanta je však obtížné se orientovat v téměř nepřehledné plejádě bibliografických údajů o frekvenci cribra orbitalia v různých populacích. Škoda jen, že se autorka omezila v přehledu údajů o českém území na procentuální výskyt cribra na jednotlivých lokalitách a nezaměřila se více na srovnání údajů vzhledem k různým se klimatickým podmínkám a jiným charakteristikám životního prostředí. Domnívám se, že by bylo vhodnější vycházet z kritiky klasifikačních schémat hodnocení cribra, zvolit takové, které autorka považuje za neobjektivnější. Následně pak provést teoretický přehled s uvedením pouze takových číselných údajů, které byly zjištěny stejnou metodou. Co se údajů o etiologii cribra týče (diskuze), anemické změny jsou stále uváděny na předním místě. Z tohoto pohledu mohu jen litovat, že autorka více nezohlednila informace o cribra u primátů ze studií, které cituje, ale ne plně využívá. Zcela se nezmiňuje o výsledcích pokusů experimentálně vyvolat cribra u laboratorních zvířat (Polo-Cerda et al., 1999), ačkoliv jsou ji k dispozici. V paragrafu o osteologickém paradoxu se dopustila chybné aplikace. Je pravdou, že jedinci s vyššími známkami stresu mohli být ti, kteří žili déle v lepších životních podmínkách a známky stresu tak měly čas se projevit. To však neplatí o dětech, u kterých se cribra vyskytují nejčastěji. Je –li pravdou, že anemické změny (Wapler, 1998) působí pouze přibližně polovinu lezí označených jako cribra orbitalia a značná počet je i artefakt, pak jakékoliv pokusy o kvantifikaci jevu a jeho využití k hodnocení zdravotního stavu jsou přinejmenším diskutabilní.

5. OTÁZKY A PŘIPOMÍNKY DOPORUČENÉ K BLIŽŠÍMU VYSVĚTLENÍ PŘI OBHAJOBĚ

- (1) Jestliže je na str. 30-31 uvedeno, že makroskopický vzhled cribra je vyvolán různými příčinami, které není možné makroskopicky určit a mikroskopie je proto jedinou přesnou technikou k stanovení cribra, Proto se ptám, k čemu slouží nepřesné informace, které DP (stejně jako řada jiných studií) prudkuje. Jinými slovy: Je vhodné studovat jev nenákladnou technikou o níž víme, že nevede k cíli?
- (2) Nebereme-li zřetel na problémy viz supra, jak by bylo možné vysvětlit, statisticky významné zvýšení frekvence cribra jedinců mezi staršími a mladšími fázemi pohřebiště Oškobrh?
- (3) Jak si vysvětlujete skutečnost, že bez ohledu na metodu hodnocení, u dětí archeologických populací je vyšší frekvence cribra než u dospělých?

6. NAVRHOVANÁ ZNÁMKA (výborně, velmi dobře, dobře, nedoporučuji obhájit):

Navrhuji známku velmi dobře.

Datum:

9. 9..2009

